

Kirjastossa sarjakuvalla on hyvä menekki. Jo palautushyllystä riistetään sarjakuvakirjat ennen kuin ne ehtivät takaisin sarjakuvahyllyyn. Myös koululaiset kysyvät enemmän ja enemmän sarjakuvan tietokirjoja, sillä kouluissa äidinkielen tunneilla tehdään joissakin kouluissa esitelmää sarjakuvista. Erityisesti Walt Disney -tietokirjallisuus on haluttua. Sarjakuvien lainaajat lainaavat yleensä myös paljon muuta kirjallisuutta. Sarjakuvan lainaajat ovat yleensä nuoria ja aikuisia, varsinkin miespuolisia. Ensiksi kirjaston asiakkaat tavallisesti suunnistavat kohti sarjakuvahyllyä ja sitten muun kirjallisuuden pariin.

Sarjakuvan harrastus lisääntyy. Uuden aallon sukupolvelle sarjakuva on tärkeä juuri sarjakuvana. Sarjakuvaseuroja perustetaan, vaikkeivät kaikki päädyttyään rekisteriin. Orivedellä pidetään sarjakuvakursseja ja Kemissä sarjakuvakilpailuja. Suomen Sarjakuvaseura jakaa Puupäähattuja vuosittain ansioituneille piirtäjille ja sarjakuva-aiheet yltävät jopa musikaaleihin ja näytelmiin. Ainoa sarjakuvan uhkaaja on Ulla Lehtinen mukaan video, joka saattaa vaikuttaa niin, että sarjakuvasta tulee harvojen elittaitaidetta tai kulttuurin roskisdykkäri, jotta se voisi kilpailla videon kanssa.

Sarjakuva on dokumentti, se sisältää myös faktaa. Sarjakuva välittää yhteiskunnassa vallitsevia tapoja, tietoja ja malleja, mutta ei luo niitä. On tietenkin sarjakuvia, jotka tietoisesti pyrkivät muuttamaan vallitsevia asenteita paremmiksi. Esimerkiksi Enki Bilal, joka kritisoi yhteiskuntaa tai Roger Le Loup, joka teki sankaritarreasta emansipaatorisen ihannanaisen: vapaan, riippumattoman, älykkään ja omilla ehdoillaan elävän naisen, joka suvereenisti hallitsee "miehisen" ammattinsa (hän on elektronikkainsinööri).

Sarjakuva voi olla myös teollista, eli nopeaa ja kaavamaisista, joissa vakaumus perustuu myytteihin. Tosin näitä myyttejä ovat kaatamassa parodiasarjakuvat, jotka pistävät naurunalaisiksi patriotismin (*Asterix*) ja Villin Lännen myytin (*Lucky Luke*) muiden muassa. Sarjakuva ei ole sen syyllisempi tai syyttävämpi yhteiskunnassa vallitseviin arvoihin kuin muutkaan taiteenalat.

Ulla Lehtinen pohti myös kirjastojen perusteita, joilla sarjakuvaa otetaan valikoimiin. Paras lähtökohta on, että sarjakuvat tai kirjat voivat tarjota jotain positiivista.

Sarjakuvia otetaan, koska lapset kysyvät niitä tai houkuttimiksi, jotta kirjastoon saataisiin uusia asiakkaita. Kirjastot pyrkivät tarjoamaan jotakin myös niille, jotka eivät lue kirjoja tai vain siksi, että kaikki muutkin niin tekevät.

Entä miten sarjakuvat valitaan? Kirjastopalvelun listakamaa tilataan tai näytteiden perusteella oman harkinnan mukaan. Tietenkin kaikki varmat tapaukset otetaan eli Tintit ja Asterixit, ja näitä useat kappaleet. Usein kokoelmia joutuu myös täydentämään rikkoutumisten ja varkauksien takia.

Aikuisten ja lasten sarjakuva on luokiteltu eri ryhmiin, mutta käytännössä lasten ja aikuisten sarjakuva on samassa hyllyssä. Tämä ei ole hyvä ratkaisu, sillä aikuisten sarjakuva harvoin on lapselle sopivaa luettavaa. Sen tulisi pysyä aikuisten puolella!

Ulla Lehtisen sarjakuvien suosittelevista on tällainen: Aku Ankka -lehti on tusinalehti ja postimyyntiluettele. *Aku Ankan jättikirjat* ovat Barksia, mutta muoto on rikottu ja väri-tyyppi epäonnistunut. *Aarrearkut* ovat koosteita ja *taskukirjat* potaskaa. Miksi nämä ovat Kirjastopalvelun listoilla, hän kysyy. *Aku Ankan Parhaiden* noin 20 ensimmäistä albumia ovat Barksin loistotavaraa, mutta R-kirjan vaatimuksesta albumisarja on muuttunut Barksista tusinatavaraksi. Ulla Lehtinen suosittelee varaukselta seuraavia: Ahmed Ahne, Asterix, Lucky Luke, Tintti, Karvinen, Yakari (parasta lastensarjakuvaa), Hölmölä,

Kieku ja Kaiku, Manu ja kultatuppi, Muumi, Mämmilä, Nyrok City, Kotlant Jaarti (Mauri Kunnaksen tekemä samoin kuin Nyrok City, saatavana vielä Suomen Sarjakuvaseurasta), Näkymätön Vienänen, Puupään parhaat, Taneli, Tapiiri, Talo Bronxissa (graafinen novelli), Mustat sivut, Turha Joukko, Herrasmielis Jim, Minne tuuli kuljettaa, Tenavat ja Crazy Kat (ja kaikki muu Jalavan kustantama materiaali). Unohtaa ei pidä myöskään vieraskielisiä albumeja. Ruotsiksi on saatavana paljon korkeatasoisia albumeita kuten Spirous äventyr.



Valintafilosofia

Kai Ekholm on kriitikko ja Oriveden opiston kirjastonhoitaja. Ekholm määritteli aluksi kulttuurin. Kulttuuri on sitä, mitä ihmiset saavat päivittäin ja mikä viehättää heitä. Jonkun määritelmän mukaan kulttuuri on paras mitä ihminen on tuottanut, mutta Kai Ekholm ei allekirjoita tätä. Kulttuuri on kaikkea. Myös sarjakuva.

Kirjasto opettaa valikoimillaan. Kotimaisen sarjakuvan kohtalo voi olla kirjastoista kiinni. Kemin kilpailuista joka vuosi koostettua albumia olisi tilattava kuin kilpailut ilman albumin tilaamista loppuisivat. Kai Ekholm painotti myös, että kotimaista sarjakuvaa on tilattava vähintään yhtä paljon kuin ulkomaista.

Opettajat ja kirjastot ovat mielipiteenohjaajia. Koulussa pitäisi ottaa opetusohjelman semiotiikka, sillä nyky- ja tuleva kulttuuri on hyvin kuva-painotteista. On osattava tulkita kuvan ja cleen kieltä. Semiotiikka on nuorille sopiva ilmaisuväline. Kai Ekholm suosittelee Sarjainfoa sillä aikaa opiskeltäväksi, sillä se sisältää asiantuntevaa ja tuoretta tietoa sarjakuvasta. Toinen tällä kurssilla muulloinkin suositeltu lähde on **Kaukoraanta-Kemppisen Sarjakuvat**.

Lakeuden säppi

Ensio Aalto, jonka esikoisalbumi ilmestyi viime vuonna, kävi kertomassa työstään. Sarjakuvasankari Niilo Lukko yrittää epätoivaisesti luoda itsestään pelottavan pohjalaishäjyn kuvaa, mutta epäonnistuu surkeasti. Niilo Lukko on Villin Lännen parodia suomalaista, sillä Pohjanmaan häjyt vastaavat tässä Villin Lännen roistoja, joista legendat muoivasivat sankareita.

Ensio Aalto on paljasjalkainen helsinkiläinen, mutta silti hän on onnistunut luomaan sarjakuviansa aito pohjalaisen tunnelman ja meiningin. Ensio Aalto, jota tuttavallisesti sanotaan Enskaksi, on lukenut runsaasti Pohjanmaata ja häjyjä koskevaa kirjallisuutta. Myös kotimaiset elokuvat ovat antaneet osviittaa taustoja ja tunnelmia luotaessa. Juonet Enska keksii itse.

Enska Aallonkin piirtäjänuoralla on "menneisyys". Enska on piirtänyt joitakin pilapiirroksia pornolehteen, joka ei edes maksanut palkkiota työstä. Varsinaisesti Enskan ura aukeni *Kannus* -lehdessä, johon hän lähetti töitään, myös Niilo Lukon seikkailuja.

Nykyään hän piirtää myös työvoimaministeriölle omaa sarjakuvaa ja vinjetiihahmoa *Hemppa Havukenkää*. Hemppa Havukenkä on nuori punkkari, joka lähtee kaupunkiin onneaan etsimään. Eteen tulevat koulutuksen ja työelämän ongelmat sekä ristiriidat haaveiden ja todellisuuden välillä. Idea sarjakuvan käyttämiseen Työvoimaministeriön tiedotuslehdessä tuli, kun seurattiin, miten nuoret näitä lehdyyköitä lukevat, Hemppa Havukenkä -nuket komeilivat Työvoimaministeriön osastolla Festa -nuorisomessuilla Tampereella viime vuoden syksyllä.

Ensio Aalto on piirtänyt myös *Suomen Madiin* ja *Portti* -lehteen (Tampereen Science-Fiction seura).

Enskan piirtämisen aloitti jo lapsena Barksin Aku Ankasta ja myös Don Martin, Aragonen ja Will Eisner ovat vaikuttaneet voimakkaasti. Enska on jo seitsemän vuoden aikana käynyt työväenopistolla opiskelemaan mallipiirustusta ja hän lukee harrastukseksi taidehistoriaa.

Enska on varsinaiselta ammatiltaan varastomies, mutta mieli tekisi kokopäiväiseksi piirtäjäksi. Asterixia ja muita mestariteoksia ei tehdä yömyöhällä sohvapöydän nurkassa, vaan suurilla sarjakuvataiteilijoilla on hyvät palkat, studiot ja piirtäminen kokopäiväistä.

Suomessa on vain kourallinen sarjakuvia piirtämällä elantonsa hankkivia ihmisiä, muut tekevät sarjakuvia leipätyönsä ohella. On hankalaa mennä vertaamaan suomalaista ja ulkomaalaista sarjakuvaa tätä taustaa vasten. Meillä tehdään vielä aika paljon enemmän innolla kuin taidolla.

Enskan sarjakuvat ovat huumoriin, ei väkivaltaan perustuvia, vaikka puukkojunkkari onkin päähenkilö. Enskalla ei ole mitään erityistä kohderyhmää. Hän haluaa tehdä viihdettä ei historiaa ja kansanperinnettä samoissa kansissa.

Siispä

Sarjakuvaa suhtauduttiin hyvin myönteisesti kurssilla. Osanottajat olivat vastaanottavaisia ja ennakkoluulottomia ja siksi oli sääli, että he saivat kestääkseen luennoitsijoita melkoisen, joskin tahattoman ryöpytyksen kirjaston yleensä nuivasta suhtautumisesta sarjakuvaa. Kuitenkaan kirjasto ei ole yksin tuominut sarjakuvaa, vaan yhteiskunnan eri instituutiot suhtautuvat jokaiseen uuteen ja nuoreen taiteenalaan ennakkoluuloisesti. Katsottiinhan ennen teatterikin rahvaan huviksi ja elokuva sai tehdä kovasti työtä saavuttaakseen arvostusta taiteenalana.

Anne Lagerstedt

